

บทที่ 3

ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

บทนี้กล่าวถึงข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านและโรงเรียนในเขตเทศบาลและเขตชนบท ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 หมู่บ้านเขตเทศบาล

3.1.1 บ้านโนนชัย

เป็นหมู่บ้านหนึ่งในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น ลักษณะที่ตั้งหมู่บ้านเป็นที่ราบมีถนนคอนกรีตตัดผ่านกลางหมู่บ้าน การตั้งบ้านเรือนขนานตามทั้ง 2 ฝั่งของถนน มีลักษณะคล้ายรูปตัว “L” สภาพโดยทั่วไปยังคงสภาพของหมู่บ้านชนบทอยู่บ้าง โดยเฉพาะลักษณะของบ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นบ้านสองชั้น ชั้นบนสร้างด้วยไม้ ชั้นล่างสร้างด้วยซีเมนต์บล็อก มีอยู่บ้างที่ยังคงลักษณะแบบชนบทคือ เป็นบ้านไม้สองชั้นที่ได้ถูกยกสูงใช้ทำเป็นคอกวัวควายนอกจากนี้ยังมีบ้านทรงสเปนขึ้นปะปนอยู่ประปราย เนื้อที่ของหมู่บ้านนี้มีประมาณ 200-300 ไร่ ทิศเหนือจดคลองชลประทาน ทิศตะวันออกจดทุ่งนา ทิศตะวันตกจดค่ายทหาร และทิศใต้จดโรงเรียนและวัดบ้านโนนชัย หมู่บ้านนี้มีครัวเรือนทั้งสิ้น 286 ครัวเรือน มีประชากร 1,658 คน มีสมาชิกต่อครัวเรือนประมาณ 6 คนต่อครัวเรือน ร้อยละ 52 เป็นครอบครัวเดี่ยว ประกอบด้วยพ่อแม่ ลูก นอกจากนั้นเป็นครอบครัวขยายประกอบด้วยพ่อ แม่ ลูก และญาติพี่น้องของฝ่ายหญิง ประชาชนเหล่านี้ร้อยละ 30 มีอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 27 มีอาชีพรับราชการ ร้อยละ 24 มีอาชีพค้าขาย นอกนั้นมีอาชีพทำนา ซึ่งปกติทำปีละ 2 ครั้ง ประชากรมีรายได้เฉลี่ยครอบครัวละ 233,482 บาทต่อปี ในหมู่บ้านนี้มีวัด 1 แห่ง โรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 แห่ง ไม่มีสถานอนามัย มีร้านค้าขายของชำ จำนวน 7 ร้าน ตั้งกระจายอยู่ตามถนนและตามซอยในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ขายยา ของใช้ในครัวเรือน อาหาร เครื่องดื่ม เครื่องเขียน สิ่งมีนเมา และขนม

บ้านโนนชัยนี้ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2459 เดิมชาวบ้านส่วนใหญ่ย้ายมาจากจังหวัดอุบลราชธานี มาตั้งรกรากอยู่บริเวณบ้านดอน ซึ่งอยู่ติดกับบ้านโนนชัยในปัจจุบัน ต่อมาเกิดน้ำท่วม

บ้านคอน กอปรกับชาวบ้านส่วนใหญ่มีทุ่งนาอยู่บริเวณนี้ จึงได้ทยอยอพยพมาอยู่บ้านโนนชัย ในปัจจุบัน การปกครองนั้นปกครองโดยกรรมการชุมชน ซึ่งประกอบด้วยประธานหมู่บ้าน รองประธาน เลขานุการหมู่บ้าน ฝ่ายปกครอง ฝ่ายรักษาความสงบ ฝ่ายหาทุน ฝ่ายสาธารณสุข ฝ่ายพัฒนา ฝ่ายการศึกษา และฝ่ายเหรียญกฐิน ซึ่งกรรมการชุมชนนี้มีวาระครั้งละ 2 ปี โดยการเลือกตั้งจากประชาชนในชุมชน ในการติดต่อหรือการแจ้งข่าวสารระหว่างผู้นำหมู่บ้านกับชาวบ้านมักใช้หอกระจายข่าวและยังพบว่า เกือบทุกครัวเรือนมีโทรทัศน์ไว้รับข้อมูลข่าวสารจากภายนอก

ด้านการศึกษาพบว่า ประชาชนร้อยละ 75 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา สำหรับโรงเรียนประจำหมู่บ้านนี้เป็นโรงเรียนในสังกัดของเทศบาล ปัจจุบันมีครู 21 คน ส่วนใหญ่เป็นชาวจังหวัดขอนแก่น และเกือบครึ่งหนึ่งมีบ้านเรือนอยู่ในหมู่บ้านโนนชัย นักเรียนของโรงเรียนนี้มาจากหลายหมู่บ้าน โดยเฉพาะจากชุมชนแออัดทางรถไฟและหมู่บ้านใกล้เคียง ปัจจุบันมีนักเรียนทั้งสิ้น 551 คน ภายในโรงเรียนประกอบด้วยอาคารเรียนจำนวน 3 หลัง มีทั้งสิ้น 15 ห้อง และห้องต่าง ๆ คือ ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องโสตทัศนูปกรณ์ ห้องปฏิบัติงาน วิชาการโรงเรียน ห้องพยาบาล ห้องประชุมสถานักเรียน ห้องจริยศึกษา และห้องสหกรณ์โรงเรียน และยังมีอาคารที่ใช้เป็นโรงอาหาร 1 แห่ง และห้องสมุดอีก 1 แห่ง นอกจากนี้ยังมีหอกระจายข่าว 1 แห่ง เพื่อใช้ติดต่อสื่อสารกันทั้งโรงเรียน และมีเครื่องเล่นวิทยุทัศน์กระจายอยู่ตามห้องเรียนต่าง ๆ อีก 4 ห้อง ตลอดจนก๊อกน้ำให้นักเรียนไว้ບ้วนปากอีกประมาณ 12 ก๊อก ในการเรียนการสอนนั้นสอนตั้งแต่วันจันทร์ถึงศุกร์ โดยเริ่มเรียนตั้งแต่เวลา 08.30 น. จนถึง 11.30 น. จึงพักรับประทานอาหารกลางวัน โดยเด็กทุกคนไม่อนุญาตให้กลับไปรับประทานอาหารเช้าที่บ้าน ทุกคนรับประทานอาหารเช้าที่โรงอาหารที่จัดไว้เพื่อจำหน่ายในราคาถูก เมื่อรับประทานอาหารเช้าเสร็จจึงเข้าเรียนต่อจนเวลา 15.30 น. จึงปล่อยกลับบ้าน ส่วนการเปิด-ปิดภาคเรียนนั้น ภาคเรียนที่ 1 เปิดเรียน 16 พฤษภาคม - 9 ตุลาคม ภาคเรียนที่ 2 เปิดเรียน 1 พฤศจิกายน - 31 มีนาคม กิจกรรมที่ยังดำเนินอยู่ในโรงเรียน ได้แก่

1) โครงการอาหารกลางวัน โดยจัดให้มีขึ้นทุกวัน ได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาลประมาณปีละ 82,000 บาท โดยโครงการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนวิชากลุ่มการทำงานและการพื้นฐานอาชีพ แต่ปัจจุบันได้จ้างชาวบ้านมาประกอบอาหาร และขายให้นักเรียนในราคาถูก เช่น อาหารจานละ 5 บาท ขนมหวานถ้วยละ 2 บาท น้ำผลไม้แก้วละ 2 บาท นอกจากนี้ทางโรงเรียนยังเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการค้า นำน้ำอัดลมมาขายในโรงเรียนในราคาแก้วละ 3-5 บาท

2) โครงการด้านสุขภาพ นักเรียนได้รับความรู้และตรวจอนามัยในช่องปากจากนักเรียน โรงเรียนทันตภิบาลของวิทยาลัยสาธาณสุขภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นักศึกษาจากคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และจากฝ่ายสาธาณสุขของเทศบาลประจำทุกปี

3) โครงการด้านการเกษตร ที่กำลังดำเนินอยู่ ได้แก่ การปลูกผัก การเลี้ยงปลา การทำปุ๋ยหมัก การจัดระบบส่งน้ำเพื่อการเพาะปลูก

4) โครงการด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ โครงการกำจัดขยะ เป็นต้น

3.1.2 บ้านบะขาม

เป็นหมู่บ้านหนึ่งในเขตเทศบาลตั้งอยู่ติดถนนขอนแก่น - กาฬสินธุ์ ลักษณะการตั้งบ้านเรือนรวมตัวเป็นกลุ่ม มีประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น มีจำนวนครัวเรือน 241 ครัวเรือน มีประชากร 1,211 คน ร้อยละ 75 เป็นครอบครัวเดี่ยว ที่เหลือเป็นครอบครัวขยาย ประชาชนร้อยละ 66 มีอาชีพรับจ้าง รองลงมามีอาชีพค้าขายและรับราชการร้อยละ 35 และ 29 ตามลำดับ มีรายได้ค่าสุด 1,500 บาทต่อเดือน สูงสุด 60,000 บาทต่อเดือน

หมู่บ้านนี้ตั้งเมื่อปี พ.ศ.2464 เดิมนั้นอยู่นอกเขตเทศบาล จนในปี พ.ศ.2514 มีการขยายเขตเทศบาลจึงเปลี่ยนการปกครองขึ้นกับเทศบาล ปกครองโดยคณะกรรมการชุมชน มีประธานชุมชนเป็นประธาน โดยมาจากการเลือกตั้ง มีวาระ 2 ปี ประชาชนดั้งเดิมของหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดขอนแก่น และหลังจากนั้นได้มีผู้อพยพเข้ามาจากทั่วสารทิศของทั่วประเทศ

ด้านการศึกษา ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 52 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา เนื่องจากในหมู่บ้านนี้ไม่มีโรงเรียนประจำชุมชน ดังนั้นผู้ปกครองมักส่งบุตรหลานไปเรียนที่โรงเรียนเทศบาลหนองใหญ่ โรงเรียนเทศบาลโนนทัน โรงเรียนขอนแก่นคริสเตียน และโรงเรียนต่าง ๆ ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ซึ่งเด็กนักเรียนที่กำลังเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีจำนวนประมาณ 73 คน

3.2 หมู่บ้านเขตชนบท

3.2.1 บ้านป่าขาด

เป็นหมู่บ้านหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น อยู่ห่างจากตัวจังหวัดไปตามถนนลาดยางขอนแก่น-ชุมแพประมาณ 10 กิโลเมตร จากถนนลาดยางมีถนนคอนกรีตและถนนลูกรังค่อเข้าไปยังตัวหมู่บ้านอีก 4 กิโลเมตร ลักษณะการตั้งบ้านเรือนรวมตัวกันเป็นกลุ่ม มีการจัดแบ่ง

บ้านเรือนออกเป็นกลุ่ม ๆ ในบริเวณที่ราบเนื้อที่ 208 ไร่ รอบ ๆ หมู่บ้านล้อมรอบด้วยไร่นา ด้วยเนื้อที่ 1,379 ไร่ หมู่บ้านนี้มีครัวเรือนทั้งสิ้น 148 ครัวเรือน มีประชากร 732 ราย สมาชิกเฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 5 คนต่อครอบครัว ซึ่งร้อยละ 39 เป็นครอบครัวเดี่ยวประกอบด้วย พ่อแม่ และลูก ส่วนอีกร้อยละ 61 เป็นครอบครัวขยาย ประกอบด้วยครอบครัวเดี่ยวมากกว่า 1 ครอบครัวขึ้นไป ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพ่อ แม่ และญาติพี่น้องของฝ่ายหญิง ประชาชนเหล่านี้ร้อยละ 48 มีอาชีพรับจ้าง รองลงมาร้อยละ 26 มีอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 20 มีอาชีพค้าขาย และร้อยละ 6 มีอาชีพรับราชการ การทำนํ้าส่วนใหญ่ทำเพื่อบริโภคในครัวเรือน หลังจากฤดูทำนาชาวบ้านที่ไม่มีไร่นาสำปะหลังหรือปลูกปอ มักออกรับจ้างนอกหมู่บ้าน ซึ่งมีรายได้เฉลี่ยครอบครัวละ 126,396 บาทต่อปี ในหมู่บ้านนี้มีโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 แห่ง ตั้งอยู่ทางเข้าหมู่บ้าน ติดกันเป็นที่ตั้งของสถานีอนามัย และห่างประมาณ 200 เมตร เข้าไปในหมู่บ้านเป็นที่ตั้งของวัดประจำหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีร้านขายของชำ ซึ่งขายอาหารและเครื่องคั้นขนม ยา ของใช้ในครัวเรือน อุปกรณ์การเรียน สิ่งมีนเมา ฯลฯ ตั้งกระจัดกระจายตามถนน และซอยต่าง ๆ รวม 4 แห่ง

บ้านป่าซาดนี้ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2460 ประชาชนส่วนใหญ่ย้ายมาจากบ้านแดงใหญ่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านบริเวณใกล้เคียงกัน ซึ่งมีที่นาอยู่ในบริเวณนี้ นอกจากนี้ยังมีพวกที่อพยพมาจากที่อื่น เช่น ร้อยเอ็ด อุบลราชธานี หรือขอนแก่นก็มี ในการปกครองนั้นปกครองโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน มีผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน การติดต่อสื่อสารกับชาวบ้านมักผ่านทางหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน และยังพบว่าเกือบทุกหลังคาเรือนมีวิทยุและโทรทัศน์ในการติดตามข้อมูลข่าวสารจากภายนอกอีกทางหนึ่ง

ด้านการศึกษาพบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา สำหรับโรงเรียนประจำหมู่บ้านนี้เป็นโรงเรียนสังกัดการประถมศึกษาแห่งชาติ เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีชั้นปีละ 1 ห้อง มีครูทั้งสิ้น 9 คน มีนักเรียนทั้งสิ้น 80 คน ซึ่งทั้งหมดมาจากหมู่บ้านป่าซาด มีการติดต่อสื่อสารกับนักเรียนทั้งโรงเรียนโดยใช้หอกระจายข่าวของโรงเรียน ภายในโรงเรียนมีเครื่องเล่นวีดีโอ 1 ชุด เพื่อใช้สำหรับการเรียนการสอน ในการเปิด-ปิดการเรียนนั้น ภาคเรียนที่ 1 เปิด 15 พฤษภาคม - 10 ตุลาคม ภาคเรียนที่ 2 เปิด 1 พฤศจิกายน - 3 มีนาคม โรงเรียนนี้เปิดสอนจันทร์-ศุกร์ เวลา 08.30 น. ถึง 15.30 น. มีกิจกรรมที่ดำเนินอยู่ในโรงเรียนมีดังนี้

1) สหกรณ์โรงเรียน ผู้ถือหุ้นเป็นครูและนักเรียน และดำเนินการโดยนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5-6 ผลัดเปลี่ยนกันมาเข้าเวรในช่วงเวลา 07.00-08.00 น. และ 12.00-13.00 น. โดยมีครูเป็นผู้กำกับดูแลด้านบัญชี สิ่งที่มีจำหน่ายในสหกรณ์ ได้แก่ เครื่องเขียน และขนม

2) สถานักเรียน โรงเรียนได้ให้นักเรียนจัดตั้งสถานักเรียนขึ้น โดยมีประธานนักเรียน และกรรมการ มีหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยภายในโรงเรียน ดูแลด้านความสะอาด ฯลฯ โดยจัดให้มีการประชุมกันทุกวันหน้าเสาธงหลังเคารพธงชาติ ปกติครูมักให้เด็กนักเรียนไปค้นคว้าหาความรู้สั้น ๆ มาอ่านให้ความรู้แก่เพื่อนนักเรียน หรือประกาศข่าวสำคัญให้ทราบ

3) โครงการอาหารกลางวัน ในการจัดได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาล โดยแบ่งการจัดโครงการอาหารกลางวันออกเป็น 2 กลุ่ม คือ จัดให้รับประทานฟรีทั้งโรงเรียน สัปดาห์ละ 2 วันคือ วันอังคารและพฤหัสบดี และจัดให้นักเรียนที่ขาดแคลนทุกวันได้รับประทาน

4) โครงการดูแลสุขภาพ ทางโรงเรียนจะเชิญเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเข้ามาตรวจสุขภาพ และให้ความรู้แก่นักเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง

5) ด้านวิชาการ ทางโรงเรียนมีการจัดมุมหนังสือ เพื่อให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเพิ่มเติมคล้ายห้องสมุด

3.2.2 บ้านหนองกุง

เป็นหมู่บ้านหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น อยู่ห่างจากตัวจังหวัดไปตามถนนสายขอนแก่น-ชุมแพ ประมาณ 18 กิโลเมตร จากเส้นทางลาดยางมีถนนลูกรังต่อเข้าไปยังตัวหมู่บ้าน 2 กิโลเมตร ลักษณะการตั้งหมู่บ้านล้อมรอบด้วยทุ่งนา 1,550 ไร่ มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 201 ครัวเรือน มีประชากร 935 คน มีสมาชิกเฉลี่ยต่อครัวเรือน 5-6 คน ร้อยละ 59 เป็นครอบครัวเดี่ยว ที่เหลือเป็นครอบครัวขยาย อาชีพหลักของประชาชนในหมู่บ้านนี้คือ การทำนา เสร็จฤดูทำนาถือออกรับจ้าง มีทั้งเข้ารับจ้างในตัวเมืองขอนแก่น และรับจ้างทำไร่อ้อยในเขตจังหวัดภาคกลางและภาคเหนือ รายได้เฉลี่ยของแต่ละครัวเรือนประมาณ 8,529 บาทต่อปี สถานที่สำคัญในหมู่บ้านทางทิศเหนือเป็นที่ตั้งของโรงเรียนบ้านหนองกุง และตรงข้ามกันเป็นที่ตั้งของวัด นอกจากนี้ยังมีวัดป่าอีกแห่งหนึ่ง ตั้งอยู่ทางเข้าหมู่บ้าน นอกจากนี้ภายในหมู่บ้านยังมีร้านค้าขายของชำอีกจำนวน 9 ร้าน เดิมบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านในปัจจุบัน มีหนองน้ำ มีต้นกุง (ต้นพลวง) ขึ้นเต็มไปหมด ชาวบ้านจึงเรียกชื่อบ้านว่าบ้านหนองกุง ผู้คนส่วนใหญ่อพยพมาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้มาจากหมู่บ้านข้างเคียง เนื่องจากมีที่ไร่นาอยู่ในบริเวณนี้ ด้านการปกครองนั้นปกครองโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน มีการติดต่อสื่อสารกับชาวบ้านโดยการใช้หอกระจายข่าว

ด้านการศึกษา ชาวบ้านร้อยละ 98 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนโรงเรียนบ้านหนองกุงนั้นมีการเปิดสอนได้รับเด็กก่อนวัยเรียนเข้าศึกษา และเปิดสอนถึงชั้นประถม

ศึกษาปีที่ 6 มีครูทั้งสิ้น 10 คน มีนักเรียน 143 คน การปิด-เปิดภาคเรียนนั้น ภาคเรียนที่ 1 เปิด 16 พฤษภาคม - 10 ตุลาคม ภาคเรียนที่ 2 เปิด 1 พฤศจิกายน - 30 มีนาคม กิจกรรมที่สำคัญของโรงเรียน ได้แก่

- 1) โครงการอาหารกลางวัน ได้รับงบประมาณจากรัฐบาลและจัดอาหารให้เฉพาะเด็กนักเรียนที่ขาดแคลนได้รับประทาน
- 2) โครงการด้านการเกษตร ที่สำคัญได้แก่ การเลี้ยงปลา (มีบ่อเลี้ยงปลาจำนวน 2 บ่อ) การเลี้ยงไก่และการปลูกผักสวนครัว เพื่อใช้ในโครงการอาหารกลางวัน
- 3) โครงการด้านสุขภาพ ที่สำคัญได้แก่ โครงการรณรงค์ให้ความรู้ด้านโรคเอดส์ ยาเสพติด และการดูแลช่องปาก